

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

એસ. શામુગવેલ નાદર

વિ.

સ્ટેટ ઓફ તમિલનાડુ અને અન્ય

સપ્ટેમ્બર ૧૮, ૨૦૦૨

[આર.સી. લાહોટી અને બ્રિજેશ કુમાર, ન્યાયમૂર્તિઓ]

મજરનો સિદ્ધાંત:

નીચલી કોર્ટનો નિર્ણય-ઉચ્ચ કોર્ટના નિર્ણયમાં મજર-અવકાશ અને હદ-એમ. વરદરાજા પિલ્લઈના કેસમાં ૧૯૬૦ ના સ્ટેટ એક્ટ નં. ૧૩ ની જોગવાઈઓની બંધારણીય માન્યતાને સમર્થન આપતા હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચના ચુકાદા સામેની અપીલો રાજ્યને પક્ષકાર ન બનાવવા બદલ સુપ્રિમ કોર્ટ દ્વારા ૧૦.૯.૧૯૮૬ ના રોજ ફગાવી દેવામાં આવી-જોડવા માટેની અરજ લાંબા સમય પછી કરવામાં આવી હોવાના આધારે નકારી કાઢવામાં આવી-પાછળથી એક કેસમાં હાઈકોર્ટની અન્ય ડિવિઝન બેન્ચને લાગ્યું કે એમ. વરદરાજા

પિલ્લઈના કેસમાં નિર્ણય પર પુનર્વિચારની જરૂર છે અને મામલો ફુલ બેન્ચને મોકલ્યો જેણે અવલોકન કર્યું કે એમ. વરદરાજા પિલ્લઈના કેસમાં નિર્ણયને પડકારતી અપીલો સુપ્રિમ કોર્ટ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હોવાથી, હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચનો નિર્ણય સુપ્રિમ કોર્ટના નિર્ણય સાથે મર્જ થઈ ગયો છે—ઠરાવ્યું કે, એવું કહી શકાય નહીં કે એમ. વરદરાજા પિલ્લઈના કેસમાં ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા નોંધાયેલા કાયદાના નિવેદન અથવા કારણો અંગે સુપ્રિમ કોર્ટના ૧૦.૯.૧૯૮૬ ના નિર્ણયની અસર હાઈકોર્ટના નિર્ણયને સુપ્રિમ કોર્ટના આદેશમાં મર્જ થવા પરિણમી હતી—૧૦.૯.૧૯૮૬ ના આદેશની વિગતો સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે હાઈકોર્ટના આદેશના ગુણદોષ કે તેમાં નોંધાયેલા કારણો કે તેના દ્વારા નક્કી કરાયેલ કાયદામાં તપાસ કરવામાં આવી ન હતી અને તેની તપાસ થઈ શકી પણ ન હોત—જરૂરી પક્ષકાર ન હોવાના આધારે સુપ્રિમ કોર્ટ દ્વારા ૧૦.૯.૧૯૮૬ ના આદેશ દ્વારા અપીલો ફગાવી દેવામાં આવી હોવા છતાં, ડિવિઝન બેન્ચના આદેશનો ઓપરેટિવ ભાગ સુપ્રિમ કોર્ટના નિર્ણયમાં મર્જ થયો હોવા છતાં, હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચના આદેશનો બાકીનો ભાગ ૧૦.૯.૧૯૮૬ ના આદેશમાં મર્જ થયો હોવાનું કહી શકાય નહીં અને ન તો સદર આદેશે સ્પષ્ટપણે અથવા જરૂરી સૂચિતાર્થ દ્વારા બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪૧ ના અર્થમાં કાયદાની કોઈ જાહેરાત કરી હતી—એમ. વરદરાજા પિલ્લઈના કેસમાં હાઈકોર્ટના ડિવિઝન બેન્ચના નિર્ણયમાં સમાવિષ્ટ કાયદાનું નિવેદન તેથી હાઈકોર્ટનો નિર્ણય જ રહેશે, જે સમાન અથવા ઓછા ન્યાયમૂર્તિઓ ધરાવતી અનુગામી બેન્ચો પર પૂર્વ-નિર્ણય (*precedent*) તરીકે બંધનકર્તા રહેશે પરંતુ બે કરતાં વધુ

ન્યાયમૂર્તિઓની કોરમ ધરાવતી તે જ હાઈકોર્ટની કોઈપણ બેન્ચ દ્વારા પુનર્વિચાર માટે ખુલ્લો રહેશે-નીચલી ફોરમના નિર્ણયનું ઉચ્ચ ફોરમના નિર્ણયમાં મર્જર સમજાવવામાં આવ્યું-ચુકાદો-મર્જર-પૂર્વ-નિર્ણય (*Precedent*).

એમ. વરદરાજા પિલ્લઈ વિ. સાલેમ મ્યુનિસિપલ કાઉન્સિલ, (૧૯૭૨) ૮૫ લો વીકલી, ૭૬૦, નો સંદર્ભ લીધેલ.

સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. વિ. મોહમ્મદ નૂહ, એઆઈઆર (૧૯૫૮) એસસી ૮૬; સ્ટેટ ઓફ મદ્રાસ વિ. મદુરાઈ મિલ્સ કો. લિ., એઆઈઆર (૧૯૬૭) એસસી ૬૮૧ અને કુન્હાયમ્મદ અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ કેરળ અને અન્ય, [૨૦૦૦] ૬ એસ.સી.સી. ૩૫૯, નો સંદર્ભ લીધેલ.

ભારતનું બંધારણ, ૧૯૫૦

અનુચ્છેદ ૧૪૧-સુપ્રિમ કોર્ટ દ્વારા કાયદાની જાહેરાત-એમ. વરદરાજા પિલ્લઈના કેસમાં ૧૯૬૦ ના સ્ટેટ એક્ટ નં. ૧૩ ની બંધારણીય માન્યતાને સમર્થન આપતા હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચના નિર્ણય સામેની અપીલો, રાજ્ય જરૂરી પક્ષકાર હોવા છતાં તેને પક્ષકાર ન બનાવ્યા હોવાનું ઠેરવીને સુપ્રિમ કોર્ટ દ્વારા ૧૦.૯.૧૯૮૬ ના રોજ ફગાવી દેવામાં આવી-કોર્ટે લાંબા સમય પછી કરવામાં આવેલી પક્ષકાર તરીકે જોડાવાની અરજ મંજૂર કરી ન હતી-ન તો કોર્ટ ૧૯૬૦ ના એક્ટ ૧૩ ની બંધારણીયતાના પ્રશ્નમાં ગઈ હતી-પાછળથી જ્યારે એમ. વરદરાજા પિલ્લઈના કેસમાં હાઈકોર્ટના નિર્ણય પર પુનર્વિચાર માટે મામલો હાઈકોર્ટની કુલ બેન્ચને મોકલવામાં આવ્યો ત્યારે કુલ બેન્ચે અવલોકન કર્યું કે

સુપ્રિમ કોર્ટ દ્વારા અપીલો ફગાવી દેવામાં આવી હોવાથી એમ. વરદરાજા પિલ્લઈના કેસમાં ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા નિર્ધારિત કરાયેલ કાયદાની સાચીતા તપાસવા અને વિચારવા માટે કુલ બેન્ચ માટે તે ખુલ્લું નથી જે સુપ્રિમ કોર્ટ દ્વારા માન્ય રાખવામાં આવ્યું હોવાનું માનવામાં આવશે-ઠરાવ્યું કે, કાયદાની જાહેરાત માટે સ્પષ્ટ (*speaking*) આદેશ હોવો જોઈએ-વર્તમાન કેસમાં, સુપ્રિમ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલ ૧૦.૯.૧૯૮૬ નો આદેશ કાયદાની જાહેરાત હોવાનું કહી શકાય જે ફક્ત બે મુદ્દાઓ પૂરતો મર્યાદિત છે (i) કે કોઈપણ રાજ્યના કાયદાની બંધારણીય માન્યતાને મુદ્દામાં મૂકતી અરજીમાં રાજ્ય એક જરૂરી પક્ષકાર છે અને તેની ગેરહાજરીમાં આ મુદ્દામાં પ્રવેશી શકાય નહીં, અને (ii) કે જરૂરી પક્ષકારને જોડવાની વિલંબિત અરજીને સુપ્રિમ કોર્ટ દ્વારા અનુચ્છેદ ૧૩૬ હેઠળ તેના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરીને નકારી કાઢવામાં આવી શકે છે જો અરજી મંજૂર કરવી કોર્ટ દ્વારા આપેલા સમયના અંતરે ન તો જરૂરી કે ન તો યોગ્ય માનવામાં આવે-કોઈપણ કલ્પના દ્વારા એમ કહી શકાય નહીં કે એમ. વરદરાજા પિલ્લઈના કેસમાં હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચના નિર્ણયમાં સમાવિષ્ટ તર્ક અથવા કાયદાનો મત સુપ્રિમ કોર્ટના ૧૦.૯.૧૯૮૬ ના આદેશમાં એ અર્થમાં મર્જ થયો હતો કે તે અનુચ્છેદ ૧૪૧ હેઠળ કાયદાની જાહેરાત સમાન છે અથવા ૧૦.૯.૧૯૮૬ ના આદેશે હાઈકોર્ટના નિર્ણયમાં સમાવિષ્ટ કાયદાના નિવેદનની પુષ્ટિ કરી છે-અનુચ્છેદ ૧૪૧ હેઠળ, તે સુપ્રિમ કોર્ટ દ્વારા જાહેર કરાયેલ કાયદો છે, જે ભારતના પ્રદેશની અંદરની તમામ કોર્ટો પર બંધનકર્તા છે-કારણ કે સુપ્રિમ કોર્ટ દ્વારા કોઈ કાયદો જાહેર કરવામાં આવ્યો ન હતો, કુલ બેન્ચને તેની સમક્ષ ઉદ્ભવતા

કાયદાના પ્રશ્નમાં જવા માટે અને તે સંદર્ભમાં એમ. વરદરાજા પિલ્લઈના કેસમાં ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા જણાવેલ કાયદાની સાચીતા કે અન્યથાની તપાસ કરવા અને તેમાં લેવામાં આવેલા કાયદાના મતની પુષ્ટિ કરવા અથવા તેને ઓવરરૂલ કરવા માટે રોકી શકાતી નથી, જ્યારે ઓપરેટિવ ભાગને અકબંધ રાખવામાં આવે જેથી તે તેના પક્ષકારો પર બંધનકર્તા રહે-હાઈકોર્ટનો ચુકાદો રદ કરવામાં આવે છે-તમામ અપીલો હાઈકોર્ટની ફુલ બેન્ચ સમક્ષ પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવશે અને કાયદા અનુસાર તેની સુનાવણી અને નિર્ણય લેવામાં આવશે.

ક્રિશન કુમાર વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, [૧૯૯૦] ૪ એસ.સી.સી. ૨૦૭, સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. અને અન્ય વિ. સિન્થેટિક્સ એન્ડ કેમિકલ્સ લિ. અને અન્ય, [૧૯૯૧] ૪ એસ.સી.સી. ૧૩૯, બી. શમા રાવ વિ. યુનિયન ટેરિટરી ઓફ પોંડિચેરી, [૧૯૬૭] ૨ એસસીઆર ૬૫૦; એમ/એસ. ૩૫ ડાયમંડ્સ અને અન્ય વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, એઆઈઆર (૧૯૮૯) એસસી ૬૭૪ અને સુપ્રિમ કોર્ટ એમ્પ્લોઈઝ વેલ્ફેર એસોસિએશન વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, એઆઈઆર (૧૯૯૦) એસસી ૩૩૪, પર આધાર રાખેલ.

ઇન્ડિયન ઓઇલ કોર્પોરેશન લિ. વિ. સ્ટેટ ઓફ બિહાર અને અન્ય, એઆઈઆર (૧૯૮૬) એસસી ૧૭૮૦, નો સંદર્ભ લીધેલ.

સિવિલ એપેલેટ જ્યુરિસ્ડિક્શન: સિવિલ અપીલ નં. ૨૪૮૦/૨૦૦૧.

ડબલ્યુ.પી. નં. ૧૦૭૦૮/૧૯૯૬ માં ચેન્નાઈ હાઈકોર્ટના તારીખ

૩૦.૮.૨૦૦૦ ના ચુકાદા અને હુકમ પરથી.

સાથે

સિવિલ અપીલ નં. ૨૪૮૧, ૨૪૭૯, ૩૭૭૦/૨૦૦૧, ૬૩૭૦/૨૦૦૨, ૪૪૭૭, ૪૦૭૪/૨૦૦૧, ૬૩૭૧, ૧૩૭, ૬૩૭૨/૨૦૦૨.

સિવિલ અપીલ નં. ૨૪૮૧, ૨૭૭૯/૨૦૦૧ અને ૧૩૭/૨૦૦૨ માં અપીલકર્તાઓ વતી રમેશ એન. કેશવાણી માટે આર. સુંદરવર્દન, એસ. પ્રસાદ અને રામ લાલ રોય.

સિવિલ અપીલ નં. ૪૦૭૪/૨૦૦૧ માં અપીલકર્તા વતી કે.વી. વિશ્વનાથન, કે.વી. વેંકટરામન, કુનવાલ અજીત એમ. સિંહ અને બી. રઘુનાથ.

સિવિલ અપીલ નં. ૨૪૮૦/૨૦૦૧ માં અપીલકર્તા વતી આર. નેદુમારન, એસ. વક્ષીનાયગમ.

સિવિલ અપીલ નં. ૪૪૭૭/૨૦૦૧ માં અપીલકર્તા વતી ઇ.એમ.એસ. નચીપ્પન, એસ. રવિ શંકર અને એસ. જયશિમા.

સિવિલ અપીલ નં. ૬૩૭૧/૨૦૦૨ માં અપીલકર્તા વતી જી. શિવબાલમુરુગન અને વી.એન. રઘુપતિ.

સામાવાળાઓ વતી ટી.એલ.વી. ઐયર, આર. આનંદ પક્ષનાભન, સુશ્રી અમૃતા સરયૂ, પ્રમોદ દયાલ, શ્રીમતી રેવતી રાઘવન, એસ. અરવિંદ, આર.કે. શર્મા, કે.વી. રામકુમાર, કે.વી. વિજય કુમાર, પી. નરસિમ્હન, અનિલ કુમાર

સિંહ, કે. રામકુમાર, બી. શ્રીધર, બાલાજી શ્રીનિવાસન, વી. સુહર, એમ.બી.
રામા સુબા રાજુ, સૂર્યા કુમરેન અને રાકેશ કે. શર્મા.

કોર્ટ દ્વારા નીચે મુજબનો આદેશ આપવામાં આવ્યો :

પરવાનગી આપવામાં આવી.

નિર્ણય માટે ઉદ્ભવતા વિવાદની પ્રકૃતિ અને અમારી સમક્ષની બાબતમાં અમે જે મત લેવા માંગીએ છીએ તે જોતાં, તથ્યોના વિગતવાર નિવેદનની જરૂર નથી. અમે માત્ર આવશ્યક તથ્યોની સંક્ષિપ્તમાં નોંધ લઈશું. ધ મદ્રાસ સિટી ટેનન્ટ્સ પ્રોટેક્શન (એમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ, ૧૯૯૪ (તમિલનાડુ એક્ટ ૨/૧૯૯૬) રાજ્ય વિધાનસભા દ્વારા ઘડવામાં આવ્યો હતો અને ૧૧મી જાન્યુઆરી, ૧૯૯૬ થી અમલમાં આવ્યો હતો. હાઈકોર્ટમાં દાખલ કરવામાં આવેલી કેટલીક રિટ પિટિશનો દ્વારા આ અધિનિયમની બંધારણીય માન્યતાને મુદ્દામાં મૂકવામાં આવી હતી. જ્યારે આ મામલો ડિવિઝન બેન્ચ સમક્ષ સુનાવણી માટે આવ્યો ત્યારે હાઈકોર્ટમાં સામાવાળાઓ વતી રપમી જાન્યુઆરી, ૧૯૭૨ ના હાઈકોર્ટના ડિવિઝન બેન્ચના નિર્ણય પર આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો જે એમ. પરદરાજા પિલ્લઈ વિ. સાલેમ મ્યુનિસિપલ કાઉન્સિલ, ૮૫ લો વીકલી ૭૬૦ તરીકે અહેવાલ થયેલ છે.

હકીકતોના કથનમાં થોડું ધ્યાન હટાવતા એ નોંધવું જરૂરી છે કે અગાઉના સમયે રાજ્ય વિધાનસભાએ ધ મદ્રાસ સિટી ટેનન્ટ્સ પ્રોટેક્શન (એમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ, ૧૯૬૦ (૧૯૬૦ નો એક્ટ નં. ૧૩) ઘડ્યો હતો જેના દ્વારા ધ મદ્રાસ

સિટી ટેનન્ટ્સ પ્રોટેક્શન એક્ટ, ૧૯૨૧ માં અમુક સુધારા સામેલ કરવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૬૦ ના એક્ટ નં. ૧૩ ની બંધારણીય માન્યતાને કેટલીક રિટ પિટિશનો દાખલ કરીને પડકારવામાં આવી હતી જેની સુનાવણી કરવામાં આવી હતી અને એમ. વરદરાજા પિલ્લઈના (ઉપર મુજબ) દ્વારા નિકાલ કરવામાં આવ્યો હતો. ૧૯૬૦ ના એક્ટ નં. ૧૩ ની બંધારણીય માન્યતાને માન્ય રાખવામાં આવી હતી.

એમ. વરદરાજા પિલ્લઈના કેસમાં ડિવિઝન બેન્ચના નિર્ણય સામે આ કોર્ટ સમક્ષ સ્પેશિયલ લીવ દ્વારા અપીલો દાખલ કરવામાં આવી હતી. આ કોર્ટે તેના ૧૦.૯.૧૯૮૬ ના આદેશ દ્વારા અપીલો ફગાવી દીધી. આ કોર્ટના સંક્ષિપ્ત આદેશને તેની સંપૂર્ણતામાં કાઢવો અને પુનઃઉત્પાદિત કરવો ઉપયોગી હતો કારણ કે વર્તમાન અપીલોમાં નિર્ણય માટે ઉદ્ભવતા મુદ્દા પર તેની નોંધપાત્ર અસર પડશે. આ કોર્ટે ઠેરવ્યું:

"મદ્રાસ સિટી ટેનન્ટ્સ પ્રોટેક્શન એક્ટ, ૧૯૨૧ માં સુધારો કરતા ૧૯૬૦ ના એક્ટ ૧૩ ની બંધારણીય માન્યતા આ અપીલોમાં પડકાર હેઠળ છે. તમિલનાડુ રાજ્યને ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ પક્ષકાર બનાવવામાં આવ્યું ન હતું. જોકે, હાઈકોર્ટના આદેશ મુજબ રાજ્યને અપીલમાં પૂરક પ્રતિવાદી તરીકે જોડવામાં આવ્યું હતું. જ્યારે અપીલકર્તાઓ અપીલ હારી ગયા, ત્યારે તેઓએ આ કોર્ટમાં અપીલ કરવા માટે રજા માંગી. સદર લીવ પિટિશનમાં તમિલનાડુ રાજ્યને પક્ષકાર બનાવવામાં આવ્યું ન હતું. આ કોર્ટ સમક્ષની એસ.એલ.પી. માં પણ તમિલનાડુ રાજ્યને પક્ષકાર બનાવવામાં આવ્યું ન

હતું. સંબંધિત રાજ્યની ગેરહાજરીમાં અધિનિયમની બંધારણીય માન્યતાને પડકાર ધ્યાનમાં લઈ શકાય નહીં અથવા નક્કી કરી શકાય નહીં. વિદ્વાન વકીલ હવે તમિલનાડુ રાજ્યને જોડવા માટે સમયની અરજ કરે છે. આ અપીલ વર્ષ ૧૯૭૩ ની છે. અમારા મતે આટલા સમયના અંતરે આ અરજ મંજૂર કરવી ન તો જરૂરી છે કે ન તો યોગ્ય. આ અપીલોમાં અન્ય કોઈ મુદ્દો બાકી રહેતો નથી. તેથી, અમે આ અપીલો ફગાવી દઈએ છીએ, પરંતુ ખર્ચ અંગે કોઈ આદેશ વિના."

તે સ્પષ્ટ છે કે આ કોર્ટ ૧૯૬૦ ના એક્ટ ૧૩ ની બંધારણીય માન્યતાના પ્રશ્નમાં ગઈ ન હતી અને ન તો આ કોર્ટે એમ. વરદરાજા પિલ્લઈના કેસમાં હાઈકોર્ટ દ્વારા લેવામાં આવેલા મતની સાચીતા કે અન્યથા પર પોતાનું મન લગાવ્યું હતું. આ કોર્ટે અપીલો યોગ્ય રીતે રચવામાં આવી નથી, અને તેથી અસમર્થ છે તેમ માનીને ફગાવી દીધી હતી, કારણ કે સ્પેશિયલ લીવ પિટિશનો અને અપીલોમાં તમિલનાડુ રાજ્ય, જે જરૂરી પક્ષકાર હતું, તેને જોડવામાં આવ્યું ન હતું. આમ સંક્ષિપ્તમાં કહીએ તો, ગુણદોષના આધારે કોઈ ચુકાદા વિના અપીલોનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો હતો.

હવે, આ ચુકાદાના પ્રારંભિક ફકરામાં જણાવ્યું છે તેમ, જ્યારે ૧૯૯૬ ના એક્ટ ૨ ની બંધારણીય માન્યતાનો મામલો હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચ સમક્ષ સુનાવણી માટે આવ્યો, ત્યારે એમ. વરદરાજા પિલ્લઈના કેસમાં નિર્ણયને પૂર્વ-નિર્ણય તરીકે ટાંકવામાં આવ્યો હતો અને સામાવાળાઓ વતી તેમાં નિર્ધારિત કાયદા પર આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો. ડિવિઝન બેન્ચને વરદરાજા પિલ્લઈના

કેસમાં અગાઉની ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા લેવામાં આવેલા કાયદાના મતની સાચીતા વિશે થોડી શંકા થઈ. જોકે, ન્યાયિક શિસ્ત અને શિષ્ટાચારના નિયમો સાથે સુસંગત રીતે, ડિવિઝન બેન્ચે વરદરાજા પિલ્લઈના કેસમાં મદ્રાસ હાઈકોર્ટના નિર્ણય પર પુનર્વિચાર માટે ત્રણ ન્યાયમૂર્તિઓની બેન્ચ (કુલ બેન્ચ) ને મામલો મોકલવાનું યોગ્ય માન્યું, અને તેણે બનાવેલા અભિપ્રાયના સમર્થનમાં કારણો સોંપ્યા. ડિવિઝન બેન્ચે તેના આદેશના ઓપરેટિવ ભાગમાં નીચે મુજબ નિષ્કર્ષ કાઢ્યો:

"સુપ્રિમ કોર્ટના એસ.એમ. ટ્રાન્સપોર્ટના કેસમાંના ઉપરોક્ત નિર્ણય પર આ કોર્ટ દ્વારા વરદરાજા પિલ્લઈના કેસ (૬૮ એલ.ડબલ્યુ. ૭૬૦) નો નિર્ણય લેવામાં ભારે આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો. જો કે, સુપ્રિમ કોર્ટ દ્વારા દર્શાવેલ કેસના ઉપરોક્ત પાસાની નોંધ લેવામાં આવી હોય તેવું લાગતું નથી. આ તમામ કારણોસર, અમારો મત છે કે વરદરાજા પિલ્લઈના કેસ (૮૫ એલ.ડબલ્યુ. ૭૬૦) માં નિર્ણય પર પુનર્વિચારની જરૂર છે. તેથી, અમારો અભિપ્રાય છે કે આ કેસોને મોટી બેન્ચને મોકલવા યોગ્ય અને ઉચિત છે."

[*એઆઈઆર ૧૯૬૩ એસસી ૩૮૪]

જ્યારે કુલ બેન્ચે કેસની સુનાવણી હાથ ધરી, ત્યારે ૧૦.૯.૧૯૮૬ ના રોજનો સુપ્રિમ કોર્ટનો આદેશ, જેનો ઉપર ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે, તેના ધ્યાન પર લાવવામાં આવ્યો. કુલ બેન્ચે એવો અભિપ્રાય બનાવ્યો કે વરદરાજા

પિલ્લઈના કેસમાં ડિવિઝન બેન્ચના નિર્ણય સામેની અપીલો સુપ્રિમ કોર્ટ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હોવાથી, ભલે તે ટેકનિકલ આધાર પર હોય, તેમ છતાં મદ્રાસ હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચનો નિર્ણય મર્જરના સિદ્ધાંત મુજબ સુપ્રિમ કોર્ટના નિર્ણયમાં મર્જ થઈ ગયો છે અને, તેથી, વરદરાજા પિલ્લઈના કેસમાં ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા નિર્ધારિત કાયદાની સાચીતા તપાસવા અને વિચારવા માટે કુલ બેન્ચ માટે તે હવે ખુલ્લું નથી જે, કુલ બેન્ચે વિચાર્યું કે, તેની સામેની અપીલો ફગાવી દેવાને ધ્યાનમાં રાખીને સુપ્રિમ કોર્ટ દ્વારા સમર્થન આપવામાં આવ્યું હોવાનું માનવામાં આવશે.

કુલ બેન્ચના ઉપરોક્ત નિર્ણયથી નારાજ થઈને, સ્પેશિયલ લીવ દ્વારા આ અપીલો દાખલ કરવામાં આવી છે.

પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા પછી, અમારો મત છે કે આ અપીલો મંજૂર થવાને પાત્ર છે અને ૩૦.૮.૨૦૦૦ ના રોજનો કુલ બેન્ચનો નિર્ણય નીચે જણાવ્યા મુજબ એક કરતા વધુ કારણોસર ભૂલભરેલો હોવાથી રદ કરવાને પાત્ર છે.

પ્રથમ, મર્જરનો સિદ્ધાંત. જોકે છૂટથી અભિવ્યક્તિ મર્જરનો ઉપયોગ કોર્ટ અથવા ફોરમના ચુકાદા, આદેશ અથવા નિર્ણયના ઉચ્ચ ફોરમના ચુકાદા, આદેશ અથવા નિર્ણયમાં મર્જર માટે કરવામાં આવે છે, સામાન્ય નિયમ તરીકે ઉચ્ચ ફોરમ દ્વારા ચુકાદા અથવા આદેશ સાથે કામ પાર પાડવામાં આવ્યું હોય અને પરિણામે પુષ્ટિ, રિવર્સલ અથવા ફેરફાર થયો હોય, જે મર્જ થાય છે તે

ઓપરેટિવ ભાગ છે, એટલે કે કોર્ટ દ્વારા જારી કરાયેલ આદેશ અથવા હુકમનામું જે હકારાત્મક અથવા નકારાત્મક સ્વરૂપમાં વ્યક્ત કરવામાં આવી શકે છે. ઉદાહરણ તરીકે, એવો કેસ લો જ્યાં ગૌણ ફોરમ કોઈ આદેશ પસાર કરે છે અને ઉચ્ચ ફોરમ દ્વારા તેની સાથે કામ પાર પાડવામાં આવ્યું હોય, તેને ગૌણ ફોરમ દ્વારા સોંપવામાં આવેલા કારણોથી અલગ કારણોસર સમર્થન આપવામાં આવે તો ઉચ્ચ ફોરમના આદેશમાં જે મર્જ થશે તે આદેશનો ઓપરેટિવ ભાગ હશે અને ગૌણ ફોરમનો તર્ક નહીં; અન્યથા સ્પષ્ટ વિરોધાભાસ થશે. જો કે, અમુક કિસ્સાઓમાં, જો ઉચ્ચ કોર્ટે, પોતાનો ચુકાદો અથવા આદેશ ઘડતી વખતે, ગૌણ ફોરમના ચુકાદા અથવા આદેશમાં સામેલ તર્કને અપનાવ્યો હોય અથવા પુનરાવર્તિત કર્યો હોય, અથવા તર્કની સ્પષ્ટ મંજૂરી નોંધી હોય, તો નિર્ણય માટેના કારણો પણ ઉચ્ચ કોર્ટના આદેશમાં મર્જ થઈ ગયા હોવાનું કહી શકાય.

બીજું, મર્જરના સિદ્ધાંતનો મર્યાદિત અમલ છે. સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. વિ. મોહમ્મદ નૂહ એઆઈઆર (૧૯૫૮) એસસી ૮૬ માં એસ.આર. દાસ, સીજે દ્વારા બોલતા તેની બહુમતીથી બંધારણીય બેન્ચે પોતાને આ રીતે વ્યક્ત કર્યા. "જ્યારે તે સાચું છે કે પ્રથમ દૃષ્ટિની કોર્ટનું હુકમનામું તેમાંથી અપીલમાં પસાર કરાયેલા હુકમનામામાં અથવા તો રિવિઝનમાં પસાર કરાયેલા આદેશમાં મર્જ થઈ શકે છે, તે ફક્ત અમુક હેતુઓ માટે જ આવું કરે છે, એટલે કે, હુકમનામાના અમલ માટે મર્યાદાના સમયગાળાની ગણતરીના હેતુઓ માટે". સ્ટેટ ઓફ મદ્રાસ વિ. મદુરાઈ મિલ્સ કો. લિ., એઆઈઆર (૧૯૬૭) એસસી ૬૮૧ માં ત્રણ ન્યાયમૂર્તિઓની બેન્ચે ઠેરવ્યું, "મર્જરનો સિદ્ધાંત સખત અને સાર્વત્રિક અમલનો

સિદ્ધાંત નથી અને એવું કહી શકાય નહીં કે જ્યાં પણ અપીલ અથવા રિવિઝનમાં એક ગોણ સત્તામંડળ દ્વારા અને બીજો ઉચ્ચ સત્તામંડળ દ્વારા પસાર કરાયેલા બે આદેશો હોય છે, ત્યાં અપીલ અથવા રિવિઝનલ આદેશના વિષય-વસ્તુ અને ચોક્કસ કાનૂન દ્વારા વિચારાયેલ અપીલ અથવા રિવિઝનના અવકાશને ધ્યાનમાં લીધા વિના બે આદેશોનું સંમિશ્રણ અથવા મર્જર થાય છે. સિદ્ધાંતનો અમલ દરેક કિસ્સામાં અપીલ અથવા રિવિઝનલ આદેશની પ્રકૃતિ અને અપીલ અથવા રિવિઝનલ અધિકારક્ષેત્ર આપતી વૈધાનિક જોગવાઈઓના અવકાશ પર આધાર રાખે છે." (ભાર મૂકવામાં આવેલ છે). તાજેતરમાં આ કોર્ટની ત્રણ ન્યાયમૂર્તિઓની બેન્ચને કુન્હાયમ્મદ અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ કેરળ અને અન્ય, [૨૦૦૦] ૬ એસ.સી.સી. ૩૫૮ માં મર્જરના સિદ્ધાંત સાથે કામ કરવાનો પ્રસંગ મળ્યો હતો અને આ કોર્ટે પુનરાવર્તન કર્યું હતું કે મર્જરનો સિદ્ધાંત સાર્વત્રિક અથવા અમર્યાદિત અમલનો નથી; ઉચ્ચ ફોરમ દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતા અધિકારક્ષેત્રની પ્રકૃતિ અને નાખવામાં આવેલા અથવા નાખવામાં આવી શકે તેવા પડકારની સામગ્રી અથવા વિષય-વસ્તુને ધ્યાનમાં રાખવી પડશે, (ભાર મૂકવામાં આવેલ છે). કાયદાના આ મત મુજબ, એવું કહી શકાય નહીં કે આ કોર્ટના ૧૦.૯.૧૯૮૬ ના નિર્ણયની અસર આ કોર્ટના આદેશમાં મર્જ થવા પરિણમી હતી જ્યાં સુધી કાયદાના નિવેદન અથવા હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા તેના વાદગ્રસ્ત આદેશમાં નોંધાયેલા કારણોનો સંબંધ છે. આ કોર્ટના આદેશની સામગ્રી સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે ન તો હાઈકોર્ટના આદેશના ગુણદોષ કે તેમાં નોંધાયેલા કારણો કે તેના દ્વારા નક્કી કરાયેલ કાયદામાં તપાસ કરવામાં

આવી હતી કે ન તો તેની તપાસ થઈ શકી હોત.

ત્રીજું, અમે પહેલેથી જ દર્શાવ્યું છે તેમ, મુકદ્દમાના વર્તમાન રાઉન્ડમાં, વરદરાજા પિલ્લઈના કેસમાં નિર્ણયને માત્ર પૂર્વ-નિર્ણય તરીકે ટાંકવામાં આવ્યો હતો અને રેસ જ્યુડિકાટા (res judicata) તરીકે નહીં. કુલ બેન્ચે બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪૧ ના પ્રકાશમાં મુદ્દાની તપાસ કરવી જોઈતી હતી અને મર્જરના સિદ્ધાંતને લાગુ કરીને નહીં. અનુચ્છેદ ૧૪૧ સુપ્રિમ કોર્ટ દ્વારા કાયદાની જાહેરાતની વાત કરે છે. કાયદાની જાહેરાત માટે ભાષણ (speech) હોવું જોઈએ, એટલે કે, સ્પષ્ટ આદેશ (speaking order) હોવો જોઈએ. કિશન કુમાર વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, [૧૯૯૦] ૪ એસ.સી.સી. ૨૦૭ માં, આ કોર્ટે ઠેરવ્યું છે કે પૂર્વ-નિર્ણયોનો સિદ્ધાંત, એટલે કે અગાઉના નિર્ણયથી બંધાયેલ રહેવું, તે નિર્ણય પૂરતો અને તેમાં જે જરૂરી રીતે સામેલ છે તે પૂરતો મર્યાદિત છે. સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. અને અન્ય વિ. સિન્થેટિક્સ એન્ડ કેમિકલ્સ લિ. અને અન્ય, [૧૯૯૧] ૪ એસ.સી.સી. ૧૩૯ માં, આર.એમ. સહાઈ, જે. (જુઓ ફરો ૪૧) એ સબ-સાયલેન્શિયો (sub-silentio) ના નિયમના પ્રકાશમાં મુદ્દાનો સામનો કર્યો. ઉભો થયેલો પ્રશ્ન હતો: શું અપીલ કોર્ટના નિર્ણયને કાયદાના નિષ્કર્ષ પર અપીલ કોર્ટનો બંધનકર્તા નિર્ણય માની શકાય કે જે ન તો ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો કે ન તો કોઈ વિચારણા પહેલા કરવામાં આવ્યો હતો અથવા બીજા શબ્દોમાં શું આવા નિષ્કર્ષોને કાયદાની જાહેરાત તરીકે ગણી શકાય? હિઝ લોર્ડશીપે ઠેરવ્યું કે સબ-સાયલેન્શિયોનો નિયમ, પૂર્વ-નિર્ણયોના નિયમનો અપવાદ છે. "એક નિર્ણય સબ-સાયલેન્શિયો પાસ થાય છે, તે

તકનીકી અર્થમાં જે તે શબ્દસમૂહ સાથે જોડાયેલ છે, જ્યારે નિર્ણયમાં સામેલ કાયદાનો ચોક્કસ મુદ્દો કોર્ટ દ્વારા સમજવામાં આવતો નથી અથવા તેના મગજમાં હોતો નથી." કોર્ટ અગાઉના નિર્ણયથી બંધાયેલી નથી જો તે 'કોઈપણ દલીલ વિના, નિયમના નિર્ણાયક શબ્દોના સંદર્ભ વિના અને સત્તાધિકારીના કોઈપણ ટાંકણ વિના' આપવામાં આવ્યો હોય. એવો નિર્ણય જે સ્પષ્ટ નથી અને જે કારણો પર આધારિત નથી, કે જે મુદ્દાઓની વિચારણા પર આગળ વધતો નથી, તેને જાહેર કરાયેલ કાયદો માની શકાય નહીં, જેની અનુચ્છેદ ૧૪૧ દ્વારા વિચારણા મુજબ બંધનકર્તા અસર હોય. હિઝ લોર્ડશીપે બી. શમા રાવ વિ. યુનિયન ટેરિટરી ઓફ પોંડિચેરી, [૧૯૬૭] ૨ એસસીઆર ૬૫૦ માંથી અવલોકન ટાંક્યું "તે કહેવું ઘસાઈ ગયેલું છે કે કોઈ નિર્ણય તેના નિષ્કર્ષોને કારણે બંધનકર્તા નથી પરંતુ તેમાં નિર્ધારિત ગુણોત્તર અને સિદ્ધાંતોના સંબંધમાં બંધનકર્તા છે". હિઝ લોર્ડશીપે ડહાપણની સલાહ આપી "અસંમત થવામાં અથવા ઓવરરૂલ કરવામાં સંયમ સ્થિરતા અને એકરૂપતા ખાતર છે પરંતુ વ્યાજબી મર્યાદાઓથી વધુ કઠોરતા કાયદાના વિકાસ માટે હાનિકારક છે."

એમ/એસ. રૂપ ડાયમંડ્સ અને અન્ય વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય, એઆઈઆર (૧૯૮૯) એસસી ૬૭૪ એ દરખાસ્ત માટે સત્તામંડળ છે કે અસ્વીકાર માટેના આધારોના ગુણદોષોથી અલગ, ઉચ્ચ ફોરમ દ્વારા માત્ર અસ્વીકાર, જેના પરિણામે તેના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવાનો ઇનકાર કરવામાં આવે છે જે માંગવામાં આવ્યો હતો, તેને ઉચ્ચ ફોરમ દ્વારા જે નિર્ણય સામે અપીલ કરવામાં આવી છે તેની સાચીતા પર મહોર (imprimatur) તરીકે

અર્થઘટન કરી શકાય નહીં. સુપ્રિમ કોર્ટ એમ્પ્લોઈઝ વેલ્ફેર એસોસિએશન વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, એઆઈઆર (૧૯૯૦) એસસી ૩૩૪ માં આ કોર્ટે અવલોકન કર્યું કે કોઈ કાયદો ઘડ્યા વિના સારાંશમાં (summary) ફગાવી દેવું એ બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪૧ દ્વારા પરિકલ્પિત કાયદાની જાહેરાત નથી. જ્યારે કારણો આપવામાં આવે છે, ત્યારે સુપ્રિમ કોર્ટનો નિર્ણય એવો બને છે જે બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪૧ ને આકર્ષિત કરે છે જે જોગવાઈ કરે છે કે સુપ્રિમ કોર્ટ દ્વારા જાહેર કરાયેલ કાયદો ભારતના પ્રદેશની અંદરની તમામ કોર્ટો પર બંધનકર્તા રહેશે. જ્યારે કોઈ કારણો આપવામાં આવતા નથી, ત્યારે માત્ર ફગાવી દેવું (dismissal simpliciter) એ બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪૧ હેઠળ સુપ્રિમ કોર્ટ દ્વારા કાયદાની જાહેરાત નથી. ઇન્ડિયન ઓઇલ કોર્પોરેશન લિ. વિ. સ્ટેટ ઓફ બિહાર અને અન્ય, એઆઈઆર (૧૯૮૬) એસસી ૧૭૮૦ માં આ કોર્ટે અવલોકન કર્યું કે આ કોર્ટ દ્વારા સ્પષ્ટપણે, ગર્ભિત રીતે અથવા તો રચનાત્મક રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યા હોવાનું કહી શકાય તેવા પ્રશ્નોને અનુગામી કાર્યવાહીમાં ફરીથી ખોલી શકાય નહીં; પરંતુ ન તો રેસ જ્યુડિકાટના સિદ્ધાંત પર ન તો તેના સમાન જાહેર નીતિના કોઈપણ સિદ્ધાંત પર, આ કોર્ટનો આદેશ અલગ કાર્યવાહીમાં સમાન મુદ્દાની સુનાવણીને માત્ર એક અનિશ્ચિત ધારણાના આધારે અટકાવશે કે આ મુદ્દાઓ આ કોર્ટ દ્વારા ઓછામાં ઓછા સૂચિતાર્થ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવ્યા હોવા જોઈએ.

આ કોર્ટના કેટલાક નિર્ણયોની સમીક્ષા પરથી તે અનુસરે છે કે તે ભાષણ (speech) છે, સ્પષ્ટ અથવા જરૂરી રીતે ગર્ભિત, જે માત્ર બંધારણના અનુચ્છેદ

૧૪૧ ના અર્થમાં આ કોર્ટ દ્વારા કાયદાની જાહેરાત છે.

અમારી સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવેલી પરિસ્થિતિની નજીકની સ્થિતિ સેલ્મન્ડના જ્યુરિસપ્રુડન્સમાં (બારમી આવૃત્તિ, પૃષ્ઠ ૧૪૯-૧૫૦ પર) – "પૂર્વ-નિર્ણયની બંધનકર્તા શક્તિનો નાશ કરનારા અથવા નબળા પાડતા સંજોગો (કદાચ) જુદા આધાર પર સમર્થન અથવા રિવર્સલ" શીર્ષક હેઠળ કાર્યવાહી કરવામાં આવી છે. તે ક્યારેક એવું બને છે કે કોઈ નિર્ણયને અપીલ પર જુદા મુદ્દા પર સમર્થન આપવામાં આવે છે અથવા રિવર્સ કરવામાં આવે છે. એક ઉદાહરણ તરીકે, ધારો કે કોર્ટ ઓફ અપીલમાં એક કેસ આધાર A પર નક્કી કરવામાં આવે છે, અને પછી હાઉસ ઓફ લોર્સમાં અપીલ પર જાય છે, જે તેને આધાર B પર નક્કી કરે છે, A પર કંઈપણ કહેવામાં આવતું નથી. આવા સંજોગોમાં, કોર્ટ ઓફ અપીલમાં આધાર A પરના નિર્ણયની સત્તા શું છે? શું તે નિર્ણય હાઈકોર્ટ પર અને અનુગામી કેસોમાં કોર્ટ ઓફ અપીલ પર જ બંધનકર્તા છે? વિદ્વાન લેખક પ્રશ્નનો સકારાત્મક જવાબ આપવામાં મુશ્કેલીની નોંધ લે છે અને પછી જણાવે છે; (i) હાઈકોર્ટ, ઉદાહરણ તરીકે, તેના નિર્ણયનો આધાર બદલી શકે છે કારણ કે તેને લાગે છે કે કેસ નક્કી કરવાનો આ સૌથી સહેલો રસ્તો છે, નીચેની કોર્ટમાં નક્કી કરાયેલ મુદ્દો થોડી જટિલતાનો છે. અહેવાલોમાં એવા કિસ્સાઓ શોધવા ચોક્કસપણે શક્ય છે જ્યાં જુદા મુદ્દા પર સમર્થન કરાયેલા ચુકાદાઓને તેઓએ જે નક્કી કર્યું છે તેના માટે સત્તાધિકારીક ગણવામાં આવ્યા છે; (ii) સાચો મત એ છે કે નિર્ણય કે જેને જુદા મુદ્દા પર સમર્થન આપવામાં આવ્યું હોય અથવા રિવર્સ કરવામાં આવ્યો હોય તે કોઈપણ સંપૂર્ણ

બંધનકર્તા શક્તિથી વંચિત થઈ જાય છે જે અન્યથા હોઈ શકે; પરંતુ તે એક સત્તા બની રહે છે જેને કોર્ટ દ્વારા અનુસરવામાં આવી શકે છે જે માને છે કે તે ચોક્કસ મુદ્દો યોગ્ય રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યો છે.

વર્તમાન કેસમાં, ૧૦.૯.૧૯૮૬ ના રોજ આ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલ આદેશ માત્ર બે મુદ્દાઓ પૂરતો મર્યાદિત કાયદાની જાહેરાત હોવાનું કહી શકાય – (i) કે કોઈપણ રાજ્યના કાયદાની બંધારણીય માન્યતાને મુદ્દામાં મૂકતી અરજીમાં રાજ્ય એક જરૂરી પક્ષકાર છે અને તેની ગેરહાજરીમાં આ મુદ્દામાં પ્રવેશી શકાય નહીં, અને (ii) કે જરૂરી પક્ષકારને જોડવાની વિલંબિત અરજીને બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૩૬ હેઠળ તેના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરીને આ કોર્ટ દ્વારા નકારી કાઢવામાં આવી શકે છે જો અરજી મંજૂર કરવી કોર્ટ દ્વારા આપેલા સમયના અંતરે ન તો જરૂરી કે ન તો યોગ્ય માનવામાં આવે. કોઈપણ કલ્પના દ્વારા એમ કહી શકાય નહીં કે એમ. વરદરાજા પિલ્લઈના કેસમાં હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચના નિર્ણયમાં સમાવિષ્ટ તર્ક અથવા કાયદાનો મત આ કોર્ટના ૧૦.૯.૧૯૮૬ ના આદેશમાં એ અર્થમાં મર્જ થયો હતો કે તે આ કોર્ટ દ્વારા અનુચ્છેદ ૧૪૧ હેઠળ કાયદાની જાહેરાત સમાન છે અથવા આ કોર્ટના આદેશો હાઈકોર્ટના નિર્ણયમાં સમાવિષ્ટ કાયદાના નિવેદનની પુષ્ટિ કરી છે.

અમારો સ્પષ્ટ મત છે કે જરૂરી પક્ષકાર ન જોડાવાના આધારે આ કોર્ટ દ્વારા ૧૦.૯.૧૯૮૬ ના રોજ અપીલો ફગાવી દેવામાં આવી હોવા છતાં, ડિવિઝન બેન્ચના આદેશનો ઓપરેટિવ ભાગ આ કોર્ટના નિર્ણયમાં મર્જ થયો હોવા છતાં, હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચના આદેશનો બાકીનો ભાગ આ કોર્ટના ૧૦.૯.૧૯૮૬

ના આદેશમાં મર્જ થયો હોવાનું કહી શકાય નહીં અને ન તો આ કોર્ટના આદેશે સ્પષ્ટપણે અથવા જરૂરી સૂચિતાર્થ દ્વારા બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪૧ ના અર્થમાં કાયદાની કોઈ જાહેરાત કરી હતી. એમ. વરદરાજા પિલ્લઈના કેસમાં હાઈકોર્ટના ડિવિઝન બેન્ચના નિર્ણયમાં સમાવિષ્ટ કાયદાનું નિવેદન તેથી હાઈકોર્ટનો નિર્ણય જ રહેશે, જે સમાન અથવા ઓછા ન્યાયમૂર્તિઓ ધરાવતી અનુગામી બેન્ચો પર પૂર્વ-નિર્ણય તરીકે બંધનકર્તા રહેશે પરંતુ બે કરતાં વધુ ન્યાયમૂર્તિઓની કોરમ ધરાવતી તે જ હાઈકોર્ટની કોઈપણ બેન્ચ દ્વારા પુનર્વિચાર માટે ખુલ્લો રહેશે.

કુલ બેન્ચ એમ. વરદરાજા પિલ્લઈના કેસમાં ડિવિઝન બેન્ચના અગાઉના નિર્ણયની સમીક્ષા માટેની અરજી સાથે કામ પાર પાડી રહી ન હતી અને તેને બાજુ પર રાખી રહી ન હતી. જો એવું હોત, તો એક અલગ પ્રશ્ન ઊભો થયો હોત, એટલે કે શું અન્ય ડિવિઝન બેન્ચ અથવા કુલ બેન્ચ પાસે તે ચોક્કસ કોર્ટના અગાઉના ડિવિઝન બેન્ચના નિર્ણયની સમીક્ષા કરવા માટે અધિકારક્ષેત્ર અથવા સક્ષમતા છે અને શું તેને કોઈપણ કારણોસર, સુપ્રિમ કોર્ટ દ્વારા પુષ્ટિ થયેલ ગણી શકાય કે નિર્ણય સાથે સુપ્રિમ કોર્ટ દ્વારા કાર્યવાહી કરવામાં આવી હોવાથી હાઈકોર્ટનો નિર્ણય હવે સમીક્ષા માટે ઉપલબ્ધ નથી. આપણે અહીં એ પ્રશ્નમાં જવાની જરૂર નથી કે શું તે સમીક્ષાનો કેસ હતો, અથવા શું સમીક્ષા અરજી હાઈકોર્ટ અથવા સુપ્રિમ કોર્ટમાં દાખલ થવી જોઈતી હતી. આવો પ્રશ્ન અમારી સમક્ષ ઉદ્ભવતો નથી.

બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪૧ હેઠળ, સુપ્રિમ કોર્ટ દ્વારા જાહેર કરાયેલ

કાયદો ભારતના પ્રદેશની અંદરની તમામ કોર્ટો પર બંધનકર્તા છે. કારણ કે આ કોર્ટ દ્વારા કોઈ કાયદો જાહેર કરવામાં આવ્યો ન હતો, કુલ બેન્ચને તેની સમક્ષ ઉદ્ભવતા કાયદાના પ્રશ્નમાં જવા માટે અને તે સંદર્ભમાં એમ. વરદરાજા પિલ્લઈના કેસમાં ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા જણાવેલ કાયદાની સાચીતા કે અન્યથાની તપાસ કરવા અને તેમાં લેવામાં આવેલા કાયદાના મતની પુષ્ટિ કરવા અથવા તેને ઓવરરૂલ કરવા માટે રોકી શકાતી નથી, જ્યારે ઓપરેટિવ ભાગને અકબંધ રાખવામાં આવે જેથી તે તેના પક્ષકારો પર બંધનકર્તા રહે.

કારણ કે વાદગ્રસ્ત ચુકાદામાં, કુલ બેન્ચે તેની સમક્ષના નિર્ણય માટેના મુદ્દાઓ પર ચુકાદો આપ્યો નથી, તેથી અમે બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૩૬ હેઠળ આ કોર્ટના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરીને પ્રથમ વખત વિવાદના ગુણદોષમાં પ્રવેશવાનું યોગ્ય માનતા નથી. સામેલ રાજ્ય કાયદાની સત્તાના સંદર્ભમાં (vires) અમારી પાસે હાઈકોર્ટની કુલ બેન્ચના અભિપ્રાયનો લાભ હોવો જોઈએ.

ઉપરોક્ત કારણોસર, અપીલો મંજૂર કરવામાં આવે છે. હાઈકોર્ટનો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો રદ કરવામાં આવે છે. તમામ અપીલો હાઈકોર્ટની કુલ બેન્ચ સમક્ષ પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવશે અને કાયદા અનુસાર તેની સુનાવણી અને નિર્ણય લેવામાં આવશે. કુલ બેન્ચ આપું કરતી વખતે, એ હકીકતથી પ્રતિબંધિત અનુભવશે નહીં કે એમ. વરદરાજા પિલ્લઈના કેસમાં નિર્ણય સામેની અપીલો આ કોર્ટ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી જે, અમે પહેલેથી જ જણાવ્યું છે તેમ, આ કોર્ટ દ્વારા કોઈ કાયદો ઘડ્યા વિના માત્ર ટેકનિકલ આધાર પર ફગાવી દેવામાં

આવી હતી. અમે એમ પણ સ્પષ્ટ કરીએ છીએ કે જે સમય પહેલેથી જ વેડફાઈ ગયો છે તેને ધ્યાનમાં રાખીને, કુલ બેન્ચ હાઈકોર્ટમાં રિટ પિટિશનોમાં નિર્ણય માટે ઉદ્ભવતા તમામ વિવાદોની સુનાવણી અને નિર્ણય લેવા આગળ વધી શકે છે, એટલે કે, કુલ બેન્ચ એવા અન્ય મુદ્દાઓની સુનાવણી માટે બાબતને ડિવિઝન બેન્ચમાં પાછી મોકલવાની જરૂરિયાત ટાળી શકે છે જે તેના દ્વારા નક્કી કરવામાં આવ્યા નથી. તેના બદલે તે રિટ પિટિશનોમાં ઉઠાવવામાં આવેલા તમામ મુદ્દાઓને સંપૂર્ણ અને અંતિમ રીતે નક્કી કરી શકે છે જ્યાં સુધી હાઈકોર્ટનો સંબંધ છે. કુલ બેન્ચ સમક્ષ સુનાવણી ઝડપી કરવામાં આવશે કારણ કે ઘણી રિટ પિટિશનો છે અને કુલ બેન્ચ આખરે જે મત લઈ શકે તેનાથી મોટી સંખ્યામાં કેસો પ્રભાવિત થવાની સંભાવના છે. હાઈકોર્ટની ફાઈલમાં સુનાવણી માટે રિટ પિટિશનો પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવી હોવાથી, અમે એમ પણ સ્પષ્ટ કરીએ છીએ કે હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા તમામ વચગાળાના આદેશો પણ પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવશે. એ કહેવાની જરૂર નથી કે જો આવો કોઈ પ્રસંગ ઊભો થાય તો હાઈકોર્ટને તેના દ્વારા પસાર કરાયેલા વચગાળાના આદેશો પર પુનર્વિચાર કરવાની સ્વતંત્રતા રહેશે.

અપીલો મંજૂર કરવામાં આવેલ છે.

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====